

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

„Felmerült, hogy nem is értek hozzá

Zágoni Balázs – a kapcsolatok írója

Képes otthon lenni Dél-Angliában, Kolozsvárott és Budapesten is – mégpedig a kíváncsiságának köszönhetően. Megjelent **Zágoni Balázs** erdélyi író *A Gömb* című ifjúsági regényének második része, ennek kapcsán beszélgettünk láthatóságról, identitásról és az írás nehézségeiről. Egy kiállításról érkezik, és azt meséli, hogy a tereknek főleg hangulata volt, nem jelentése, és annyi volt az üzenetük, hogy „nagyon akarok hatni rád.”

◆ – Íróként nem hatni akarsz te is?

– Írni szeretek. A hatás ennek mellékterméke lehet, kedvező esetben. Viszont kíváncsi kultúrafogyasztó vagyok, és ha valami mögött a könnyebb utat sejttem, akkor az nem tud megragadni igazán.

– **Amikor először találkoztunk, az volt a benyomásom rólad, hogy bár igazi kolozsvári lokálpatrióta vagy, Budapestet is jobban be tudnád mutatni nekem, mint én neked.**

– Szeretném tudni pontosabban bemutatni – talán így nem túlzás. A *Kincses Képeskönyv* sorozatban egyszer valóban szeretném feldolgozni, bár jóval nagyobb kihívást jelentene, mint Kolozsvár, Marosvásárhely, Visegrád vagy Székesfehérvár. Igazi kaland lenne olyan szinten kapcsolatba kerülni a várossal, hogy létrejöhessen az az otthonosságérzet, ami pluszt ad a többi helyszínhez is. Erdélyi gyerekként Budapestnek mágiikus vonzása volt számomra, különösen, amikor nem lehetett utazni – a kommunizmus éveitől szerintem

összesen háromszor voltam itt. Felnöve látom a törekénységét és gyengeségeit is; másfajta történeteim is vannak vele, nem csak a rácsodálkozó kisgyermeké, aki mellett ott van a szülő. Ezek egymásra rakódó rétegek. Szórakoztató, amikor helyieknek magyarázom, hogy „tudod, van az a kis park...” Ekkora városról még nem csináltam könyvet.

– Ez megrémít vagy bátorít?

– Nem tudom, hogy ez mennyire jó stratégia, de nem szoktam azon gondolkozni, hogy mi van, ha nem sikerül. Az történhet, hogy nem adják ki, de nem érzem magam fenyegetve. Szeretném persze, hogy sikerüljön. Budapest nekem a fővárosom. Ez nem egy nacionalista szólam, hanem egyszerűen magyar értelmiségi vagyok, ide kötődöm, fontos a színház, a könyv, a film. Képtelenség Bukaresthez így kötődöm, egyszerűen mert nem a román az anyanyelvem. Attól még Bukarest egy klassz, pezsgő nagyváros.

Kép: Mészáros Péter

„Író lettem.

Alig egy hete történt, hogy a névjegyemben első helyre került, megcseréltem az adjunktussal.

– Amikor megjelent A Gömb, szembesültél vele, hogy a magyarországi olvasó addig nem is nagyon látott.

– Szakmán belül, valahol a periférián számon tartottak, de ténylegesen a Móra Kiadó tett „magyarországi íróvá”. Nem voltam idealista, éveken keresztül nézhettem kiadóvezetőként, hogy mennyire nehéz határon túlról megjelenni. Egyszerűen azért, mert a könyvszakma (is) nagyon Budapest központú – amellet, hogy kapcsolatközpontú. Ha veled nem lehet összefutni, nem vagy egy telefonhívásnyira, nem tudsz holnap beugrani, akkor igazából nem vagy a térképen. Ez a világ más tájain is így működik.

– Átlépted a saját határaidat is?

– Nagyjából ahogy a szegénylegény fölkeredik, és elmegy a sárkány barlangjába szerencsét próbálni. Megírtam A Gömböt és az világos volt, hogy nem illik a saját kiadónk profiljába; emellet felmerült bennem a kérdés, hogy vajon kézbe veszi-e egyáltalán valaki a kéziratot, ha nincs az a szorító körülmény, hogy ismer engem? Szerettem volna megmérni, mennyit ér tulajdonképpen, amit írok.

– Milyen volt a várakozás időszaka?

– Sok kérdést kellett feltennem magamnak. A váltás mindig nehéz; megengedni a bizonytalanság realitását: lehet, hogy ez a könyv tényleg olyan rossz, hogy nem kell senkinek? Évekig filmrendező szerettem volna lenni, de el kellett engednem, beláttam, hogy a dokumentumfilmeket kívül nem kapok lehetőséget. A regény kapcsán is felmerült: lehet, hogy az a gond, hogy nem is értek hozzá?

– Az eddigi könyveid nem jelentettek garanciát?

– Azok mind gyerekkönyvek voltak, ez most ifjúsági irodalomnak készült. Talán durva a hasonlat, de az, hogy valaki szül egy gyereket, még nem jelenti azt, hogy meg tudja szülni a többit is, vagy fel tudja nevelni őket – egyetlen gyerek még semmilyen további következményt nem feltételez. Mindegyik egy új teremtés, a számukkal minimálisan gyarapodó magabiztosság ellenére is. Író lettem. Alig egy hete történt, hogy a névjegyemben első helyre került, megcseréltem az adjunktussal. Tizenhárom könyv után mertem ezt bátrabban föl vállalni. Valahol ebből a hozzáállásból fakad, hogy jól viselem a kritikát, sőt, meg tudom köszönni. ➤

Időről időre

eljön az a pont, amikor fel kell vállalni a kényelmetlenséget, mert ha nem teszed meg, akkor az írói mivoltodban sérülsz.

– Szeretsz tanítani is. Mit jelent számodra a mentori kapcsolat?

– Tizenhárom éves voltam, amikor kilépett az értelmiségi apamodell az életemből, akit nagyon szerettem volna pótolni. Visky András lett az a szereplő, aki később belépett erre a helyre, a mentort testesítve meg. Keresztény volt, fontossá vált a hitelessége; nagyon érdekelt, hogy művészi közegben hogyan működik a hit. A kapcsolatunk nem azt jelentette, hogy nagyon sokat voltunk együtt, inkább azt, hogy figyeltem őt emberként, alkotóként. Persze elérhető közelségben is volt, ez is számított.

– Visky András szerint az írás magas kockázatú tevékenység.

– Nem lehet mindig a kényelmes dolgokról írni. Időről időre eljön az a pont, amikor fel kell vállalni a kényelmetlenséget, mert ha nem teszed meg, akkor az írói mivoltodban sérülsz. Azt gondolom, hogy a társadalmi felelősségünk azt diktálja, hogy ne szolgáljunk divatot, politikát vagy gazdasági érdeket. Bármilyen oldalról keveredsz a csatába, elveszted a józanság és a távolságtartás esélyét. Másfelől a könyv egy nagyon erős vallomás, szerintem személyesebb tud lenni, mint a film.

– Megvalósítható íróként a politikán kívüliség?

– Egy dolog a véleményformálás és -nyilvánítás, és egy másik az aktivizmus. Az utóbbi szerintem a tisztánlátás rovására megy. Azt nem lehet megtenni, hogy elvágod magad a kulturális szervezetekről, mert azzal saját magadat lehetetleníted el. Viszont amit a könyvpiac gazdasági logikája diktál, az is lehet ugyanilyen erős befolyásoló tényező. Az angolszász piac nagyon elől jár abban, hogy gazdasági alapon tervezi meg az irodalmat. Például:

„a mi kis kiadónknak kell három sci-fi és két színes lapozó jövőre”; ebben az építkezésben az író egy egészen kicsi puzzle, akit megkérünk rá, hogy írjon egy ilyen és ilyen könyvet, legyen kedves. Magyarország talán még nem tart itt – de lehet, hogy ez csak az én illúzióm. Ez szerintem egyfajta prostituálódás.

– A szereplőidet nehezen hagyod magukra? Most zárta le a Gömböt.

– A Gömbbel relatíve hosszan kellett foglalkozni, 2013-ban kezdtem, idén engedtem el, már pont elég is volt. Nem jó ilyen hosszan fogni egy könyv kezét.

– A könyv gyerekstátuszban van nálad?

– Azt mondanám inkább, hogy a megjelent könyvek felnőtt gyerekek. Teljesen el kell őket engedni. Drukkolsz nekik, de minimális beleszólásod van az életükbe, és messze nem kell őket féltve szeretni.

– A gyerekeid elengedéséről hogyan gondolkodsz?

– Pont most értünk el ehhez, egy hónapja ment el a fiunk Glasgow-ba, gyakoroljuk, hogy milyen távszülőnek lenni. Az ember óhatatlanul belegondol: lehet, hogy így telik a hátralevő élete; ez nagyon törekeny helyzet. A lányaim még kisebbek.

– Emlékszel arra, hogy mi akartál lenni 13 évesen?

– Az egy nagyon izgalmas év volt. 13 évesen villamosmérnök akartam lenni, szerettem volna, hogy legyen egy négyszobás lakásom egy tömbházban és egy 1310-es Daciám, ez volt a csúcás akkoriban. A szüleim legjobb barátainak ez mind volt, nekünk meg nem. Úgy tűnt számomra, hogy csak így lehet jól élni. Nem ismertem magamat, nem tudtam, hogy csapnivaló villamosmérnök lennék, mert nem reál beállítottságú vagyok.

Amikor 13 és fél éves voltam, megfordult a világ, leomlott a fal, jött a forradalom, megbukott a kommunista rezsim. 1989 után mindenképpen filmes akartam lenni.

– Mi változott benned később?

– Egy idő után már elég öreg vagy ahhoz, hogy csak azt akard csinálni, amiről úgy tűnik, hogy tudod is. A görcsöt kellett elengednem, hogy én filmezni akarok. Attól függetlenül, hogy mennyire jól vagy nem jól csinálnám, azt láttam, hogy nagyon kiszolgáltatótt műfaj. Anyagiaknak, embereknek, időjárásnak. Az íráshoz igazából nem kell semmi, csak három óra reggelente. ♦

Beszélgetések negatív fordulatok túlélőivel, akik tragédiájuk által erősödtek meg.

A vendégekkel
Tóth-Fazekas Andrea
beszélget.

KÉPMÁS
kepmas.hu/podcast
facebook.com/tulelokpodcast

OLVASSA A KÉPMÁS DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KEPMAS

ODA > < VISSZA

Visszatérő álom,
hogy a háznak van egy befejezetlen traktusa,
egyetlen padlásszobából áll,
az emeleten történik bele az átjárás,
vakolatlanok a falai,
de be van rendezve,
ugyanazokkal a bútorokkal, mint a hálószobám,
a képek is ugyanazok a falakon,
mintha duplikátum lenne,
csak az ablakából nem nyílik kilátás,
mert eltakarja a kinti fenyőfa,

elvesztettem egy laborleletemet,
és ott találtam meg,
már aludtam is ott,
felébredve emlékeztem rá,
hogy nyitva felejtettem az ablakát
és másnap valóban nyitva volt,
de szerencsére nem esett be az eső,

egyszer ébren is kerestem,
felkeltem éjjel,
kimentem a folyosóra,
felkapcsoltam a villanyt,
és az ajtó után kutakodva sokáig tapogattam azon
az oldalon a falat.

A plusz- szoba. ● ORAVECZ IMRE

LACKFI JÁNOS BESURRANÓ

Az én házam: az én váram. Kiszakított térszeglet, ahol bevezetem királyságomat, alkotmányomat és államformámat. A betolakodó vegye le cipőjét, zokniját, lába bőrét, húsát, csontját. Le a kabáttal, a sapkával, pisztolytáskával, köldök-piercinggel! A nappaliba lábujjhegyen jöhet be, hátrálva, hetvenhétszer bocsánatért esedezve égnek-földnek lstenéhez, vagyis énhozzám! Engesztelő ajándékokat is kell hozni, aranyat, tömjént, mirhát, luxuskocsit, sarokházat, repülőgép-anyahajót. Tilos szörcsögni, fület piszkálni, zsíros ujjakat lenyalni, asztalterítőbe orrot fújni, padlóra és plafonra köpni. Tilos kiejteni azt a szót, hogy PACSIRTA, mert gusztustalanul hangzik. Tilos felporszívózni és ablakot pucolni, kifényezni a komódot, gyémántnyakéket csempészni a kéménybe, megetetni az orrszarvúakat, és rekordidő alatt körbe repülni a bolygót vagy a földgömböt.

A vendég jogai korlátozottak, én viszont azt csinálom, amit akarok. Egy szál semmiben bámulom a tévét, borotválkozom vagy sem, annyi sört iszom, amennyit akarok, addig maradok fenn, amíg kedvem tartja. Kinek mi köze hozzá?

Karantén-időben persze az én házam inkább az én várbörtönöm. Elutazhatok a Vécé-szigetekre, elidőzhetek a zuhany-vízesés festői közelségében. IKEA-konyhámban én rakhatok össze minden ételt. Hangya-szafaripark a kamrában, körutazás Erkély City magaslati levegőjén, extrém túra a Galéria-szorosban, háborítatlan nyugalom a Paplan-tenger homokdűnéi közt, pazar kilátással a végtelenbe hullámozó függönyökre. Szép, új világ teljesen ingyen. A barátságos helyi kannibál törzsek egymás idegeit fogyasztják sütve, rántva, pírítva...

Nemrégiben feleségem teleggatta lépcsőházunkat régi fotókkal hat gyerekünkről, négy unokánkról, rólunk, felmenőinkről. Azóta időutazom, jártomban-keltemben bogarászom a képeket. Tízszer költöztünk eddig, és bizony mindenkit becsaptam, aki megvette korábbi lakásomat. Miután kifizette a vételárat, én mégis megtartottam az ingatlant, kedvemre bebarangolom mindegyiket. A jogos tulaj mit sem sejt az egészről. Valahány szálláson, fogadóban, szállóban laktam, mindenhol megtartottam a kulcsot, és bejárok lopni.

Az egyik képen Dorottya lányom ül egy kerek ablak előtt, és erről eszembe jut, mennyire szeretem én ezt a formát. Mikor Brüsszelben voltam egyetemi ösztöndíjas, feleségem és kicsi fiam is ott élt velem. Egy ideig apró cselédszobában kucorogtunk, amelynek viszont márvány kandallója és utcára néző kerek ablaka is volt. Kerek, mint egy alma, egy narancs, egy labda, mint a földgömb, a nap, a biciklikerek, egy pohár felülről nézve. Vagy egy kedélyes szemüveg karikája.

Miközben zsámbéki kis házunkat újíttatták fel, átköltöztünk Piliscsabára, az egyetem egyik tanári lakásába, ahol a lépcsőforduló falán jó kis ablak kerekedett. A mellé ültünk cipőt húzni vagy cipőt levetni. A kelletténél ritkábban jut eszembe, hogy emléklakásaim mennyi részlettel örvendeztetek meg.

Töltöttem emlékezetes éjszakákat tetőablak alatt is. Szegedi szálláson például alig tudtam betelni a fölém kifeszített égbolt mozgalmas életével, folyamatosan felébredtem, mert mindig történt valami: felhők gomolyogtak, nap vagy hold derengett, menetrendszerűen közlekedő madárraj cikázott, kiscsillagok hunyorogtak.

Első saját dolgozószobám ablakát mindig célba vette a vonat, aztán az utolsó pillanatban elkanyarodott, megúsztam a halált. Egyik lakásunk erkélye felett fél óránként elhúzott egy repülő. Antik gázbojlerünk vulkánként durrant be mindannyiszor, kékes lángok nyaldosták cilinderét, s mi sűrűn adtunk hálát, hogy ma sem robbant fel. Ódon vécénk porcelánján repedések voltak, mint a vasorrú bába pofázmányán, télen befagyott benne a víz, lehetett csurgatással olvasztgatni. A kultúrcentrummá átalakított luxemburgi börtön brutálisan vastag falai közt sírva olvastam egy megrendítő könyvet. Brüsszeli szállodám ablaka az egyik legelőkelőbb vásárcsarnokra nyílt, stukkó a falakon, kávézó turisták, luxusruhaboltok, patinás praliné-üzletek, homárvendéglők odalenn. Hanoi hotelszobából egy bonszait nevelgető, magas fickó odaadását szemlélttem növénye iránt. Pekingben márvánnyal volt kirakva a szállodai fürdőszoba. Folyamatosan besurranok a bennem lakó lakásokba, és gazdáik engedélye nélkül szépen lelakom őket. ♦

ÁLDOZATOK ÉS RABSZOLGATARTÓK

Az eredeti sziámi ikrek története

Chang és Eng Bunker, az első híres sziámi ikerpár története kezdetben a szokásos forgatókönyvet követte. Élelmes vállalkozók mutogatták őket vásárokon. Aztán letelepedtek, amerikaiakká váltak, hordozva nemcsak a maguk sebeit, hanem az akkori Amerika bűneit is.

♦ EGY BOMBA ÜZLET ELŐKÉSZÍTÉSE

Az igazi sziámi ikrek története 1824-ben kezdődött, a Távol-Keleten, a Menam folyó vizén, egy festői naplemente idején. Egy bizonyos Robert Hunter éppen helyi halászokkal csónakázott, amikor észrevette a part menti sekély vízben játszó gyerekeket. Csakhogy volt ott valami szokatlan. A gyerekek között mintha egy furcsa lény lubickolt volna. Kiszállt a csónakból, és közelebb ment a pancsolókhoz. Ekkor vette észre, hogy a szokatlan lény két kiskamasz fiú, akik a mellkasuk alsó részénél össze vannak nőve. Azonnal maga előtt látta a látványos bemutatókat és cirkuszi előadásokat, ezért késlekedés nélkül összebarátkozott a gyerekekkel, majd később a családjukkal is.

Hunter régi skót kereskedőcsaládból származott, és kiválóan megtalálta a számítást Sziámban, azaz a mai Thaiföldön. Ez volt akkoriban az egyetlen távol-keleti ország, amelyiknek egyes hintapolitikával sikerült elkerülnie a nyugati gyarmatosítást, és ehelyett valamiféle furcsa félállapotban létezett. Ebben a helyzetben Hunter fontos bizalmi szerepet töltött be a sziámi uralkodóház és a brit birodalom között. Jól beszélt a nyelvet, kiváló kapcsolatai voltak az anyaországban, így minden szereplő számára kifizetődő diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatokat tudott kiépíteni.

Az ikerfiúkat Csangnak és Engnek hívták, és – számos testvérükkel együtt – az édesanyjuk nevelte őket egyedül, mivel az apjuk korábban meghalt egy himlőjárványban. Jobb híján kacsatenyésztésből tartották fenn magukat. Hunter ezt látva addig áradozott nekik a nyugati világ gazdagságáról és a végtelen lehetőségekről, amíg az anya bele nem egyezett, hogy a kereskedő magával vigye a fiúkat Amerikába.

Sziám királyával, III. Rámával már nehezebb dolga volt: az uralkodó érthető módon nem találta természetesnek, hogy a honfitársait cirkuszi állatokhoz hasonlóan mutogassák nyugaton. Hunternek öt évébe telt, mire nagy nehezen megszerezte az engedélyeket, és a közben fiatalemberré serdült ikrekkel Amerikába hajózott. Ehhez társat is vett maga mellé, egy Abel Coffin nevű hajóskapitányt, akivel megosztottak a költségeken és a hasznon. Szerződést kötöttek a fiúkkal, és bár elsősorban a saját zsebükre dolgoztak, azért nekik is kifejezetten méltányos részesedést ajánlottak a bevételből. Rendes amerikai vezetéknevet is választottak nekik: ettől kezdve ők voltak a Bunker fivérek.

A RIVALDAFÉNYBŐL KILÉPVÉ

Szinte véget nem érő, tízéves turnésorozat következett. Bostonból kiindulva minden jelentős amerikai várost meglátogattak, majd a Brit-szigetek következtek. Az ikrek romantikusan keleties öltözékben, copfosan mutogatták magukat, félmeztelenül tornamutatványokat végeztek, úsztak, dámajátékkal szórakoztatták a közönséget, és egyre választékosabb angolsággal beszélgettek az érdeklődőkkel. Eközben az újságíróktól az orvosokon, anatómusokon, grafikusokon át a kocsmalátogatókig mindenki róluk beszélt. Aki csak tehette nézte, tapogatta, vizsgálgatta őket; találgatták, milyen életet élnek, amikor senki nem látja őket. Lassacskán kezdett elterjedni

a „szíami ikrek” kifejezés, amelyet több nyelven ma is így használnak. A fiatal emberek annyira profivá váltak az előadó-művészetnek ebben az egyedi vállfajában, hogy néhány év múlva különváltak a menedzsereikről. Hunter már jóval korábban kiszállt a vállalkozásból, és újabb menedzsereknek adta el a részesejét, a két fiú azonban most tőlük is megszabadult. Saját vállalkozásként folytatták a turnézást, és így egy csapásra megsokszorozódtak a bevételeik.

1839-re viszont már elégük lett a cirkusból. Egyre nehezebben viselték a rivaldafényt, többször is tettlegeségig fajuló konfliktusokba keveredtek a közönséggel, egy rosszindulatúan viselkedő társaságra pedig rá is lőttek egy reprezentatív vadászat alatt. Letartóztatták őket, és csak óvadék ellenében szabadulhattak.

„RENDES” AMERIKAI ÉLET

Elhatározták, hogy befejezik a vándoréletet, és letelepednek. Vásároltak két egymáshoz közel fekvő területet Észak-Karolina államban, és mindketten egy-egy ültetvényt alapítottak. A helyiek eleinte csóválták a fejüket, de néhány év alatt a közösség megbecsült tagjai lettek. A környék lakói elismerték, hogy Chang és Eng ugyan „sárgák”, de viselkedésükben és lelkületükben már igazi amerikaiak.

Az ikrek részt vettek a helyi közösségi életben, és elkezdték kiélvezni a tízéves megaláztatás jutalmát. Házaik minden luxusigényt kielégítettek. Mindenben alkalmazkodtak új hazájukhoz. Ez magában foglalt két fontos tényezőt: meg kellett házasodni, és az ültetvényre dolgos kezeket kellett szerezni. Azzal kezdték, hogy a szomszédaihoz hasonlóan rabszolgákat vásároltak. A kor Amerikájában a keleti származású embereket ugyan lenézték, de nagyságrendekkel jobb helyzetben voltak, mint a feketék. Chang és Eng pontosan értette ezt a különbséget, nem is bántak kesztyűs kézzel a rabszolgáikkal. Egyeseket az ültetvényen dolgoztattak, másokat utódnemzésre ösztönöztek, és a kor szokásai szerint a gyerekeket értékesítették a rabszolgapiacon.

A házasodás már nehezebb kérdés volt. Mivel azonban a déli ültetvényesek világában a pénz beszélt, viszonylag könnyen találtak menyasszonyjelölteket, és egy testvérpárra esett a választásuk. Sarah és Adelaide Yates szülei kezdetben ellenezték a házasságot, érdekes módon nem a vőlegények testi fogyatékosága miatt, hanem a származásukra hivatkozva. De ez az ellenkezés sem tartott sokáig, és 1843-ban egy baptista prédikátor összeadta őket.

A házasságok jól működtek, egymás után születtek az utódok. Az elkövetkezendő években Changnak tíz, Engnek tizenegy gyereke lett. A házaspárok a helyi arisztokrácia tagjai voltak, és minden ment volna tovább a maga útján, ha 1861-ben ki nem tör a polgárháború. Ez a pusztító konfliktus két területen is érzékenyen érintette a Bunker fivérek családjait. Rengeteg hitelt vettek föl a déli konföderáció által kibocsátott, ideiglenes pénzben, ez azonban a vereség után már nem is létezett. Ugyanakkor a rabszolga-felszabadítás miatt összeomlott az ültetvényeik munkaerő-ellátása. Rossz anyagi helyzetbe kerültek, ezért jobb híján úgy döntöttek, hogy megint turnézni indulnak.

A HALÁL SEM VÁLASZTotta EL ŐKET

Csak hogy sem ők nem voltak a régiek, sem a világ. A dicsfényük elhalványodott, ők maguk megöregedtek, és az északi államokban amúgy sem mindenki látott szívesen jól ismert rabszolgatartókat. Hiába jutottak el Németországba és Oroszországba is, fáradtan és egyre betegebben már nem ment a show.

Hamarosan visszatértek a birtokaikra, Chang súlyos alkoholista lett, és egy agyvérzés következtében lebémult az egyik oldala. Mivel elválaszthatatlanul egymáshoz voltak láncolva, egyre nagyobb kínszenvedés lett az élet. Járnai csak úgy tudtak, hogy az egészségesebb Eng a saját lábához kötötte Chang béna lábát. Folyamatosan attól rettegett, hogy mi lesz, ha a testvére meghal, ő pedig ott marad összenőve egy holttesttel. Mindketten elkésredetten küzdöttek azért, hogy egy sebész válassza szét őket, de senki nem vállalta az életveszélyes beavatkozást. 1874-ben Chang meghalt a hörghurutja miatt. „Akkor én is megyek” – mondta Eng a családjának, és két óra múlva már ő sem élt.

A világ halálukban is hasonlóan tekintett rájuk, mint életükben. Különböző orvosok közelharcot folytattak a holttestükért, majd a győztes diadalmasan felboncolta őket. Kiderült, hogy a májuk részlegesen közös volt, ezért akkoriban esély sem lett volna arra, hogy túléljenek egy szétválasztóműtétet.

Gipszöntvényt készítettek róluk, amelyek a mai napig megtekinthetők az USA egyik neves horrormúzeumában, a philadelphiai Mütter Múzeumban.

Chang és Eng huszonegy gyermekének ma több mint ezeröttszáz leszármazottja él, köztük neves közéleti személyiségek és politikusok. Évente tartanak nagyszabású családi összejöveteleket. ♦

♥ A család második otthona*

VISSZA AZ ÉLMÉNYEKHEZ!

4 fal helyett a 10 hektár szabadsága.

Kolping Hotel

Foglalás

**KOLPING
HOTEL**
*****

kolping.hotel.hu

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

NEM VOLT AHOVÁ MENNEM

◆ Amikor a német filozófus, Nietzsche a 19. század végén bejelentette az „Isten halott” hírheft tézisét, a nyugati ember világának, életének tragikus alapvesztését fogalmazta meg. Ezzel a történelem értelmességének hiányát hirdette meg, s nyomában azt az ürességet, céltalanságot, fáradságot, depressziót, amit Kányádi Sándor verse is sugároz. Az első, 50-es években megjelent kötetekben az Isten, hit és vallás nélküli állapot még problémátlannak tűnt a költő számára, ezt a korszakot azonban csakhamar felváltják az elemzés, a belső számvetés, a keresés költeményei. Az 1967-ben jegyzett *Isten sírján* rövid, látszólag könnyed, egyszerű költemény, ám az üzenete súlyos. Egyszerű rímelés, egyszerű ritmusképlet, egyszerű felépítés – de ez csak a látszat. Mert a szerkezet, a két versszak voltaképpen a modern nyugati embernek a teljes Isten-fogyatkozást követő történelmét, annak két stációját magában hordozza. E két stáció: a felszabadultság mámorja, majd a kiábrándulás csüggedése. Az első szakaszban Kányádi a gyermeki hit kihunytat követő megkönnyebbülés élményére emlékezik vissza: *Ültem az Isten sírján, / megkönnyebbülten. Ha Isten halott, el is temették, akkor nincs bűn sem, és nincsen felelősség, az ember maga rendelkezik önmagával, lelkével, irhájával. A második szakaszban – a második stációban – az ember ráeszmél veszteségének valódi természetére. Arra, hogy ha Isten nincs, út sincs többé. A költő felállni sem képes az önmaga által frissen hantolt Isten-sírról, mert onnan aztán nincs hová mennie. Nemcsak életiránya veszett teljes homályba, ereje sincs többé mozdulni: a harcban megöregedtem, vallja az ekkor mindössze 38 éves költő. Mitől, miféle harcban öregedett meg? Sok, vallását, hitét felnőtt korban elvesztett művésszel, költővel együtt átélhette ő is, micsoda küzdelemben – azt véli, Istennel, de igazából saját magával vívott harcban – kerül az embernek lerázni életéről Istent, és milyen izzadságos munka így, a lehető legmélyebb rabságban, szabadnak éreznie és játszania, mutatnia magát. Kányádi számára, egyszerű, protestánsként nevelkedett erdélyi ember és költő léte, a kérdés, hogy akkor hát van-e Isten, vagy nincsen, nem holmi ismeretelméleti probléma, nem. Az ő ügye az egész élet, a világ, a rend megingott bizonyossága. A hit, a vallás, a kereszténység létrehozta a maga intézményrendszerét, megteremtette az európai kultúrát, a protestantizmus hozzá toldotta a szép magyar anyanyelvet, egyszerűen a vallás közösséget adott, lelki békét adott – és a költőt az foglalkoztatja, hogy mindez tragikusan megrendült a 20. század második felében egyéni és társadalmi szinten is. Ma látjuk igazán, mennyire. ◆*

Ültem az Isten sírján,
megkönnyebbülten:
enyém a lelkem s irhám,
megmenekültem.

Fölálltam, s visszarogytam,
nem volt a hová mennem,
erőm se volt, a harcban
megöregedtem.

(Kányádi Sándor: Isten sírján)

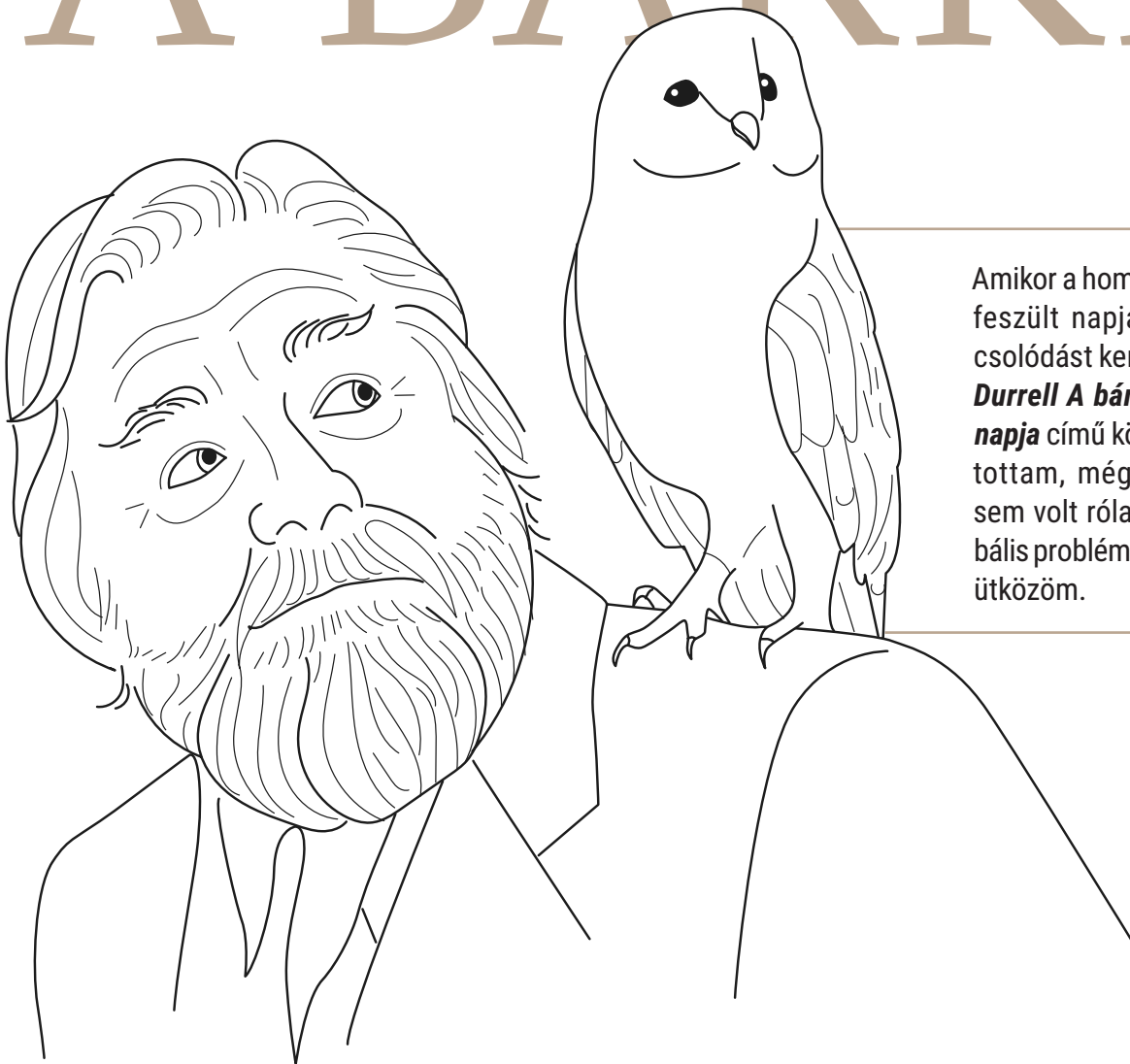

Csontváry Kosztka Tivadar (1853–1919): Öreg halász. 59,5×45 cm, olaj, vászon, 1902

SZÖVEG –
NAGY VILLÓ

A BÁRKA

Amikor a home office első feszült napjaiban kikapcsolódást keresve **Gerald Durrell** *A bárka születésnapja* című kötetét választottam, még sejtelmem sem volt róla, hogy a globális probléma gyökereibe ütközöm.

IDEJE

◆ A szerző már 25 éve nincs köztünk, de könyvei több mint 50 éve szórakoztatják az olvasókat, a kacagtató történeteken túl titkuk a varázslatos személyiséget sejtető elbeszélő derűs hangja. Durrell halála után egyrészt David Hughes Gerry és egyéb állatfajták címmel megjelentett kutatása, legutóbb pedig Michael Haag Durellék című könyve árnyalja ezt a képet. Az előbbi felfedi Gerry személyiségének depresszív, alkoholbeteg oldalát, az utóbbi pedig a korfui időszakra koncentrálva a családtagokról igyekszik képet mutatni.

A családom és egyéb állatfajták szerint a kedélyes, zajos család egy hirtelen jött ötlettől vezérelve csapat-papot hátrahagyva Korfura költözött, holott az utazásnak valójában sokkal prózaibb okai voltak. A regénybeli mama, a négygyerekes Louisa ideg-összeroppanása, alkoholfüggősége a már felnőttkorú legidősebb fiút, Lawrence-t radikális döntés meghozására készítette. A regény nem említi a súlyos tragédiákat: a másodszülött gyermek és a családfő, Lawrence Samuel Durrell hirtelen halálát sem. A család ekkor költözött Angliába, de az anyaország nyomasztóan hatott Louisa Durrellre, aki Indiában született és nőtt fel. Korfu őt kiemelte ki a depresszióból, az állatok iránt érdeklődő Gerry számára pedig maga volt a Paradicsom.

Gerry Durrell eltökéltsége, amivel megőrizte és megvalósította hatévesen megfogalmazott álmát egy saját állatkertről, bizonyára sokat köszönhet a szabad, de szeretetteljes légkörnek, amiben nincs okunk kételkedni.

Az aggódó édesanya gyerekei emlékezete szerint azzal zárta a dilemmázó beszélgetéseket: „De te tudod, drágám. Tégy úgy, ahogy tenned kell.”

És Gerry úgy tett. A Jersey szigetén létrehozott parkot azzal az akkor még ritkaságszámba menő szemlélettel nyitották meg 1959-ben, hogy az állatkert, mint olyan, elsősorban nem turistacsalogató jövedelemforrás, hanem az élővilág közös hasznára szolgáló intézmény, amit a veszélyeztetett fajok védelmére kell felhasználni.

A bárka születésnapja című, 1987-ben megjelentett kötet tele van kedélyes történetekkel, ugyanakkor az is kiderül belőle, hogy az állatvédők minden önzetlen erőfeszítése ellenére hogyan akadályozta meg a politika, a bürokrácia vagy a szimpla emberi lustaság egy-egy faj megmentését.

Amikor elértem ahhoz a részhez, ahol italoztatás ürügyén Durrell egy állatcsempészt faggat trükkjeiről, ráébredtem, hogy lehetetlen olvasással menekülnöm a valóságból. Jelenlegi tudásunk szerint ugyanis a koronavírus kirobbanásában kulcsszerepet játszott az illegális állatkereskedelem... Mikor nem egészen egy évvel ezelőtt Gerry özvegye, Lee Durrell Magyarországra látogatott, az egyik újságíró megkérdezte tőle, hogy mit szól a fiatal nemzedék környezettudatos fellépéséhez. Lee erre azt válaszolta: „Ahhoz, hogy szeressük a természetet, ismernünk kellene, márpedig egy mai fiatal az online világban, a négy fal között tölti idejének jelentős részét.” Gerald Durrell idén lenne 95 éves. Lenne még itt tennivalója. ◆